

Några problem i den nya aktievinstbeskattningen

Av civilekonomen Karl Einar Rasmusson

De nya reglerna för beskattning av aktievinster har nu i viss utsträckning konfronterats med verkligheten. Det visar sig, som väntat, att åtskilliga problem, som tidigare fanns latent, nu blir praktiska.

Svårigheter yppar sig, som väntat, utslutande beträffande äldre aktier, d. v. s. sådana på vilka schablonregeln blir tillämplig vid försäljning. Att frågor kommit upp i så stor omfattning beror på kursutvecklingen. Vid en stadig uppgång hade man ju vid försäljning av äldre aktier lugnt kunnat använda tioprocentregeln i förvisning om att vinst överstigande 5 % av försäljningspriset uppkommit.

lysning att skriftlig underrättelse underlåtits därför att telefonkontakt i stället tagits med den skattskyldige framhöll JO.

Jag vill emellertid tillägga, att jag finner den av häradskrivaren tillämpade regeln att per telefon taga kontakt med den, vars preliminära självdeklaration synes föranleda avvikelser, vara mycket värdefull som komplement till underrättelseskyldigheten enligt 6 § uppbördsförordningen. Genom telefonkontakten skapas möjligheter till ökad förståelse för avvikelserna och större säkerhet för att den preliminära taxeringen blir riktig. Enligt min mening finns därför goda skäl att även fortsättningsvis tillämpa detta förfarande i den omfattning, som med hänsyn till avvikelsernas beskaffenhet finnes ändamålsenlig.

B. L.

På grund av den nedgång, som inträffat, måste man mycket ofta göra åtminstone en överslagsberäkning och inte så sällan också finräkning. Låt mig ge ett exempel ur verkligheten.

En person innehar 59 aktier i samma bolag, anskaffade enligt följande:

20 st.	köpta	1940	för	170
3 st.	„	vid nyem. (1—8)	för	200 (kompletteringsköp av 4 teckn.rätter)
5 st.	„	vid nyem. 1952 (1—5)	för	150 (kompletteringsköp av 2 teckn.rätter)
5 st.	„	vid nyem. 1960 (1—5)	för	125 (3 överblivna teckn.rätter sålda)
6 st.	„	vid nyem. 1962 (1—5)	för	175 (3 överblivna teckn.rätter sålda)
5 st.	„	vid nyem. 1964 (1—8)	för	165 (kompletteringsköp av 1 teckn.rätt)
8 st.	„	vid nyem. 1965 (1—5)	för	160 (4 överblivna teckn.rätter sålda)
7 st.	erhållna	vid fondemission	1965.	
59 st.				

Kursen var vid den tidpunkt frågan ställdes 150. Redan en hastig blick på inköpen säger att en försäljning till denna kurs troligen inte skulle ge vinst. Det är möjligt att det skulle kunna anses framstå som sannolikt att avyttringen skett utan vinst eller med tillräckligt liten vinst. En bedömning härav kräver emellertid kännedom om åtskilliga data beträffande aktierna. Man bör t. ex. veta att ingen återbäring eller annat, som kan i avsevärd grad påverka anskaffningskostnaden per aktie, ägt rum sedan 1940. Detta skall ju vara känt inte bara av den skattskyldige själv utan också av den som granskar hans deklaration.

Om man gör en överslagsberäkning och därvid tar fasta på aktievinstutredningens uttalande (betänkandet sid. 262) att även förvärv på grund av kompletteringsköp av teckningsrätter bör få hänföras till det ursprungliga förvärvet och för enkelhetens skull ej heller tar hänsyn till anskaffningskostnaden för köpta och sålda teckningsrätter, kommer man fram till en anskaffningskostnad på 144:58 kronor per aktie. Man finner då, att aktierna kan säljas för upp till 152:18 kronor per aktie utan att vinsten överstiger 5 % av försäljningspriset och blir skattepliktig (verklig vinst $152:18 - 144:58 = 7:60$. 5 % på $152:18 = 7:61$). Om man säljer för 152:18 eller därintill, är det väl dock frågan om man inte måste finräkna och taga hänsyn till köpta och sålda teckningsrätter, även om det kanske framstår som sannolikt att anskaffningskostnaden för köpta teckningsrätter uppväger den amortering av anskaffningskostnaden, som ägt rum genom försäljning av teckningsrätter.

När detta skrives är kursen på de aktier, det gäller, 150 och en försäljning nu skulle

alltså inte ge skattepliktig vinst. Om kursen skulle stiga något, t. ex. till 153 kronor, blir det skattepliktig vinst och det visar sig olönsamt att tillgodogöra sig kursstegringen. Det är bättre att pruta en krona och slippa skatt. Man kan ju här ganska lätt räkna ut, med beaktande också av om 500-kronorsavdraget finns disponibelt eller tages i anspråk av annan vinst, hur mycket kursen måste överstiga de kritiska 152:18 för att det skall löna sig att sälja till den högre kursen. I det här valda exemplet är det fråga om små belopp men det finns säkert likartade fall, där betydande summor kan stå på spel.

Man kan genom införande av nya faktorer komplicera situationen i det oändliga. Här skall emellertid endast tagas upp ytterligare en punkt av mera allmänt intresse. Antag, att vid ovan angivna nyemission år 1960 överskjutande teckningsrätter icke sålts utan rätten att teckna utnyttjats fullt och att därutöver ytterligare 100 teckningsrätter inköpts och på grund av dessa 20 st. aktier nytecknats. Antag vidare, att aktieägaren deltagit i nyemissioner även inom ramen för den teckningsrätt, som dessa 20 aktier medfört (överbivna teckningsrätter säljas och felande tillköpas). Han startar ut år 1960 med 54 aktier. Av dessa torde 20 st. anses vara nyförvärvade och inte få ur realisationsvinstsynpunkt sammanföras med de övriga 34. Ingenting finns som talar för att de nya reglerna skulle medföra någon ändring härutinnan. Kommittén diskuterar (sid. 264) om man inte kunde införa en genomsnittsberäkning, när en avyttring avser samma slags aktier som anskaffats vid olika tidpunkter och till olika pris. Man avvisar denna metod, trots att man fann den praktisk och lämplig, då den ej kunde anses förenlig med beskattningen

vid korttidsinnehav. Ej heller i propositionen föreslås någon ändring eller någon särbehandling beträffande femårsaktier.

Man måste alltså räkna med att de båda posterna skall behandlas var för sig och man måste vid försäljning göra en särskild beräkning av deras anskaffningsvärden. År 1966 består innehavet av 100 aktier, varav 37 av år 1960 och 63 av år 1940. Nyteckning antages ha skett proportionerligt liksom försäljning och tillköp av teckningsrätter. (Hänsyn tas inte till kostnaden för kompletteringsköp av teckningsrätter eller till anskaffningsvärdets amortering genom försäljning av "udda" sådana. En intressant komplikation kunde annars införas därigenom att aktieägaren kunnat använda sin — även under de nya reglerna — existerande valrätt beträffande ur vilken post sålda teckningsrätter skall anses ha tagits).

Man finner nu att anskaffningskostnaden för aktierna i den äldre posten blir 139:92. Kostnaden per aktie i den yngre posten blir (med en kostnad av 15 kronor per styck för de i marknaden köpta 100 teckningsrätterna år 1960) 162 kronor.

Om aktieägaren på hösten 1966 säljer en del av sina aktier, säg 30 st., för t. ex. 150, kan han hänföra de sålda aktierna till den yngre posten och gå fri från skatt. Säljer han alla aktierna, gör han en vinst på 635 kronor på den äldre posten. Då vinsten överstiger 5 % av försäljningspriset, 9.450 kronor, skall som skattepliktig vinst upptagas 10 % av försäljningspriset, alltså 945 kronor. På den yngre posten skulle han däremot göra en förlust på 444 kronor. Avdrag för denna förlust erhålles inte, då ju sådant avdrag är tillåtet endast för förluster på aktier, som är yngre än fem år. Följden härav blir att aktieägaren blir beskattad trots att hans totala vinst

uppgått till endast cirka 1,3 % av försäljningspriset för hela aktieinnehavet. Aktierna har nämligen kostat honom sammanlagt 14.810 kronor och han erhåller 15.000 kronor. Samma resultat skulle givetvis uppkomma, om anskaffningskostnaden för den yngre posten varit ännu högre, så att totalt sett, förlust uppkommit.

Som exempel härpå kan nämnas ett annat fall som gäller en person, som innehade dels en mycket gammal post Cellulosaaktier dels en år 1961 nyinköpt post sådana aktier. Vardera posten bestod av 100 st. aktier. De skattemässiga anskaffningsvärdena var, i runda tal, för den äldre posten 12.000 kronor och för den yngre 19.000 kronor. Samtliga 200 st. aktier såldes på en gång för 150 kronor per styck, alltså tillsammans för 30.000 kronor. Detta betyder att han på den äldre posten gjort en realisationsvinst på 3.000 kronor och på den yngre en realisationsförlust på 4.000 kronor. Den yngre posten hade vid försäljningen just hunnit bli 5 år. Följden härav blir då att som skattepliktig vinst skall upptagas 10 % av försäljningspriset för den äldre posten, d.v.s. 1.500 kronor, medan förlusten på den andra posten lämnas helt obeaktad.

Som ovan antytts kan man knappast komma till en annan tolkning än att även ifråga om femårsaktier varje aktiepost som anskaffats genom förvärv, som enligt hittillsvarande regler anses nyförvärvad (d. v. s. som icke förvärvats på grund av teckningsrätter ur äldre aktier), måste behandlas för sig vid bedömning av om förutsättning för schablonbeskattning finns eller ej. För varje post, för vilken vinsten överstiger 5 %, blir 10 % av köpeskillingen skattepliktig inkomst. I de här givna exemplen trots att i det ena fallet vinsten

på försäljningen endast var 1,3 % och i det andra fallet i verkligheten förlust uppkommit på de sålda aktierna.

Önskvärda förbättringar

Det enklaste sättet att förebygga sådana stötande resultat vore givetvis att tillåta obegränsad kvittning av vinster och förluster inom schablonbeskattningens ram, vilket väl egentligen är en naturlig konsekvens av den i tiden obegränsade beskattningen. Vid bedömning av om schablonbeskattning skall ske eller ej, borde man alltså få se till totalresultatet av årets försäljningar.

En annan förbättring, som kan tänkas vid sidan av kvittningsrätten eller också ensam som ett minimum, vore att låta aktier av ett och samma slag men där olika anskaffningstider och priser finns få behandlas som en enhet vid vinstberäkningen. Därigenom vinnas för det första en betydande förenkling, vilket är så mycket viktigare som antalet situationer, då en vinstberäkning blir erforderlig, kan väntas bli flera än man räknade med, när de nya reglerna infördes. När flera anskaffningar skett, nyemissioner och fondemissioner och kanske också en eller annan post sålts, kan mycket besvärliga beräkningar bli nödvändiga. Hur skall man t. ex. många år efter en försäljning kunna fastställa ur vilken post de försålda aktierna tagits (valrätten)?

En bestämmelse härom kunde ges den formen att olika aktieposter i ett och samma bolag vid realisationsvinstberäkning får sammanslås. Det skulle alltså stå den skattskyldige fritt att, om han så vill och

kan, särredovisa. Har sammanslagning vid en försäljning valts bör den bli definitiv för alla då innehavda aktier av samma slag. Beträffande senare tillköpt post bör finnas rätt att välja om man vill sammanslå den med den gamla eller särredovisa. Det bör också vara tillåtet för den, som kan prestera en fullständig särredovisning, att genom försäljning av en dyr post eliminera vinst på en billig. En sådan valrätt som här skisserats vore ju inte märkvärdigare än den enligt praxis existerande, att man får välja ur vilken post sålda aktier tagits utan något identifikationskrav.

En annan fråga värd att diskutera är följande. Aktier tecknade mot gamla teckningsrätter får ju tids- och prismässigt sammansmälta med de gamla aktierna. Men *måste* så ske? Det kan ju vara fördelaktigt för en skattskyldig att välja en post, som förvärvats vid en emission till relativt hög kurs. Han skulle då i stället för en genomsnittsräkning av anskaffningsvärdet räkna ut anskaffningsvärdet på de nytecknade aktierna så att till emissionspriset lägges de använda teckningsrätternas andel i de gamla aktiernas anskaffningskostnad. I den gamla goda tiden var det ju en fördel att kunna få de nya aktierna att taga åt sig de gamlas innehavstid. Något yrkande från skattskyldig att få särredovisa torde därför knappast ha framställts. Numera kan man mycket väl tänka sig det. Enligt min mening kan ett sådant yrkande inte utan vidare anses vara dödfött. Detta är ännu ett exempel på i de gamla reglerna latent problem, som nu blir praktiska.